

БАНКРУТСТВО – АТРИБУТ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ*А.І.Десятська, асистент**Миколаївський державний аграрний університет*

Нині в економічній теорії і на практиці існує кілька різних методичних рекомендацій з широким спектром показників, які дають змогу оцінити фінансовий стан підприємства. При цьому в більшості методик оцінка фінансового стану окремого підприємства проводиться здебільшого за шістьма напрямками: оцінка майнового стану, оцінка ліквідності, оцінка фінансової стійкості, оцінка ділової активності (оборотності), оцінка рентабельності, оцінка становища підприємства на ринку цінних паперів.

В закордонній практиці для оцінки ризику банкрутства підприємств в рамках експрес-аналізу фінансового стану окремого підприємства найбільш широкого використання отримала багатофакторна модель Е.Альтмана, розроблена в 1968 р. Для її побудови були використані показники діяльності 66 американських підприємств за 20-річний період, половина з яких збанкрутіла, а решта продовжували функціонувати. Із 22 вихідних показників шляхом дискримінантного аналізу були відібрані 5 найбільш значущих, характеризуючих з різних сторін фінансовий стан підприємства. Ці показники утворюють так звану Z-модель (індекс) Альтмана, яка має вигляд:

$$Z = 1,2 \cdot X_1 + 1,4 \cdot X_2 + 3,3 \cdot X_3 + 0,6 \cdot X_4 + 1 \cdot X_5,$$

де Z – інтегральний показник рівня погрози банкрутства;

X_1 – відношення власного оборотного капіталу до суми всіх активів підприємства; X_2 – відношення нерозподіленого прибутку до суми всіх активів; X_3 – рівень прибутковості активів; X_4 – коефіцієнт фінансового ризику; X_5 – коефіцієнт оборотності активів.

Широке застосування моделі Е.Альтмана в закордонній практиці обумовлено такими привабливостями:

1. Модель включає найбільшу кількість значущих показників,

що забезпечує низьку працездатність її використання при високій точності результатів;

2. Модель припускає інтегральну оцінку і дає можливість порівняння стану різних об'єктів;
3. Інформація для розрахунку всіх показників доступна і міститься в основному у формах фінансової звітності;
4. Існує можливість не тільки прогнозування банкрутства, а й оцінки зони ризику, в якій знаходиться підприємство.

Застосування моделі Е.Альтмана в умовах України, на наш погляд, некоректне з причин:

1. Часової невідповідності, яка передбачає застосування моделі в тому періоді часу, в якому вона безпосередньо розроблена. За 35 років після розробки моделі відбулися суттєві зміни в макро- та мікросередовищі функціонування підприємств, механізмі їх державного регулювання, податковому законодавстві, інших чинниках, що зумовлюють появу кризових явищ. Усе це не може не вплинути на значення дискримінантних коефіцієнтів та перелік параметрів розробленої моделі;
2. Невідповідності об'єкта оцінки, яка передбачає застосування моделі для оцінки вірогідності банкрутства підприємств, що відповідають параметрам вибірки, зробленої для створення моделі;
3. Невідповідності методики визначення параметрів моделі, яка потребує точного дотримання методичних прийомів оцінки показників, що були використані Е.Альтманом. Сучасна методика й інформаційна база розрахунку показників, що увійшли до моделі, суттєво відрізняються від прийомів їх оцінки, які застосовувалися під час розробки моделі.

На сьогодні існує вітчизняний документ, у якому викладено новий підхід до методики діагностики банкрутства українських підприємств. Це — Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства й ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства,

що затвержені наказом Мінекономіки України від 17.01.2001 р. № 10 (далі — методичні рекомендації). Методика проведення діагностики банкрутства максимально враховує вимоги Закону про банкрутство стосовно наступних дій боржника у випадку, якщо його фінансовому стану притаманні ознаки неплатоспроможності.

Методичні рекомендації розрізняють три ступеня неплатоспроможності підприємства: поточну, критичну і надкритичну. Для того, щоб визначити ознаки якої неплатоспроможності характеризують фінансовий стан підприємства, розраховують наступні показники:

- 1) поточної платоспроможності;
- 2) коефіцієнт забезпечення власними засобами;
- 3) коефіцієнт покриття.

Показник поточної платоспроможності розраховується за формулою:

$$П_{п} = \text{стр.040ф.1} + \text{стр.045ф.1} + \text{стр.220ф.1} + \text{стр.230ф.1} + \text{стр.240ф.1} - \text{стр.620ф.1},$$

де $P_{п}$ — поточна платоспроможність; **стр.040ф.1** — довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств; **стр.045ф.1** — інші фінансові інвестиції; **стр.220ф.1** — поточні фінансові інвестиції; **стр.230ф.1** — грошові кошти та їх еквіваленти в національній валюті; **стр.240ф.1** — грошові кошти та їх еквіваленти в іноземній валюті; **стр.620ф.1** — підсумок IV розділу пасиву балансу.

Коефіцієнт забезпечення власними засобами характеризує наявність власних оборотних коштів підприємства, необхідних для його фінансової стійкості і визначається за формулою:

$$K_{об.} = (I П - I А) : I А = (\text{стр.380 ф.1} - \text{стр.080 ф.1}) : \text{стр.260 ф.1},$$

де $K_{об}$ — коефіцієнт оборотності; **стр.380 ф.1** — підсумок I розділу пасиву балансу; **стр.080 ф.1** — підсумок I розділу активу балансу; **стр.260 ф.1** — підсумок II розділу активу балансу. Нормативним значенням коефіцієнта забезпечення, відповідно до Методичних рекомендацій, є 1,5.

Коефіцієнт покриття характеризує достатність оборотних за-

собів підприємства для погашення своїх боргів і визначається за наступною формулою:

$$K_{\text{п}} = \text{II A} : \text{IV П} = \text{стр.260 ф.1} : \text{стр.620 ф.1},$$

де $K_{\text{п}}$ – коефіцієнт покриття; **стр.260 ф.1** – підсумок II розділу активу балансу; **стр.620 ф.1** – підсумок IV розділу пасиву балансу. Нормативне значення коефіцієнта покриття – 1,5.

Ступінь платоспроможності базових підприємств різних форм господарювання наведено в таблиці.

Таблиця

Визначення ступеня платоспроможності підприємств Миколаївської області

Вид і назва підприємства	Поточна платоспроможність, тис.грн.		Коефіцієнт забезпечення власними засобами		Коефіцієнт покриття	
	2001 р.	2002 р.	2001 р.	2002 р.	2001 р.	2002 р.
АК "Васильки" Снігурівського району	-620	-310,4	0,023	-0,016	0,983	0,905
АТЗТ "Батьківщина" Жовтневого району	-4006	-2641	-0,201	0,273	1,021	1,813
СГВК "Зеленоярський" Миколаївського району	-620	-752	-0,534	0,189	0,658	1,246
ЗАТ ім. Ольшанцев Очаківського району	-680,2	-937,3	0,702	0,658	3,364	4,103
СЗАТ "Добре Життя" Арбузинського району	-988,9	-983,9	0,665	0,668	2,987	3,009
СГВК "Промінь" Казанківського району	-1154,3	-1228,7	-0,205	-0,147	0,851	0,893
ДГ "Еліта" Жовтневого району	-529	-434	0,46	0,688	3,067	4
ПОСП "Веселий Кут" Снігурівського району	193	242	0,896	0,969	26,69	32,276
СТОВ "Інгульське" Баштанського району	-594,2	-723,6	0,628	0,536	3,211	2,201
СЗАТ ім. Шевченка Жовтневого району	-1722	-1794	0,179	0,256	1,239	1,3699

Дані таблиці свідчать, що з 10 підприємств лише в ПОСП “Веселий Кут” Снігурівського району задовільний фінансовий стан. У поточній платоспроможності його активи перевищують поточну заборгованість у 1,6 рази, і тому цей показник позитивний. В інших 9 підприємствах поточна заборгованість перевищує ліквідні засоби.

Коефіцієнт покриття в шести підприємствах із 10 перевищує нормативне значення.

Розрахунки коефіцієнту забезпечення власними засобами показали, що всі 10 господарств забезпечені недостатньо. Визначення платоспроможності за трьома показниками показує хиби використання цього методу: ПОСП “Веселий Кут” Снігурівського району має стійкий фінансовий стан, але за коефіцієнтом забезпечення воно є неплатоспроможним. Вище зазначені рекомендації потребують уточнення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Е. Колесарь. Модели диагностики банкротства предприятий Украины // Экономист.- 2002.- №10.- С.60-63
2. О. Кононенко. Аналіз фінансової звітності.-Х.: Фактор, 2002.- С.144
3. С. Довбня, Ю. Шембель. Прогнозирование банкротства украинских предприятий // Бизнесинформ.-1999.-№13-14.-С.48-50
4. Ю. М. Великий, О. Ю. Проскура. Особливості кризового стану вітчизняних підприємств і методів його оцінки // Фінанси України.-2002.-№10.-С.29-34

УДК 631.225.674

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ПРОЦЕСІ УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

В.В.Кузьома, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Проблема удосконалення внутрішньогосподарських економічних відносин та роль внутрішнього аудиту в цьому процесі завжди залишається в центрі уваги певної кількості вчених-економістів та практиків. Розгляду даного питання були присвячені праці М.Т.Білу-